

ภาคผนวก ค

รายงานการประชุมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

โครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้หญิงในกิจกรรมประมง

วันที่ 24-25 มิถุนายน 2538

ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา

ผู้เข้าประชุม

1. ผศ.ดร.อุบลรัตน์	ศิริยวศักดิ์	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. คุณสินีทิพย์	สิทธิรักษ์	โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา ม.ธรรมศาสตร์
3. อ.นงเยาว์	เนาวรัตน์	ศูนย์ศึกษาเพื่อพัฒนาสตรีล้านนา ม.เชียงใหม่
4. คุณวณีย์	บางประกาย	มูลนิธิเพื่อนหญิง
5. คุณศศิธร	วงษาสนธิ์	นักฝึกอบรมอิสระ
6. คุณจิตราภรณ์	วันสพงค์	นิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
7. คุณรัชดา	ธราภาค	หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
8. ผศ.เนติ	ฤทธิพรพันธุ์	ที่ปรึกษาโครงการ
9. อ.เขาวนิจ	กิตติธรรกุล	หัวหน้าโครงการฯ
10. คุณแก้ว	ตระกูลกำจาย	ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการฯ

วิธีการประชุม

ที่ประชุมรับทราบความเป็นมา วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโครงการฯ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมครั้งนี้ แล้วร่วมกันกำหนดกรอบแนวทางการวิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลระดับองค์กรภายในชุมชนเป็นเกณฑ์เบื้องต้น รวมทั้งอภิปรายรายละเอียดอื่น ๆ ประกอบ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำองค์กร ผู้นำสตรี และบริบทของหมู่บ้าน มีการพิจารณาข้อมูลเป็นรายหมู่บ้าน ตามลำดับดังนี้ บ้านเจ้าไหม และบ้านพระม่วง อ.กันตัง จ.ตรัง บ้านหนองปรือ และบ้านปากน้ำ ท่ากระจ่าย อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี โดยเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ ที่ควรจะศึกษา และวิเคราะห์เพิ่มเติมหลังจากนั้นที่ประชุมช่วยกันสรุปสาระสำคัญของประเด็นร่วม และงานที่ควรจะดำเนินการต่อไป

สรุปผลการประชุม

(1) การศึกษาวิจัยที่ควรจะทำต่อไป

ก. ข้อมูลระดับมหภาค

นโยบายประมง

- นโยบายประมงของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน
- พัฒนาการของเทคโนโลยีการประมง
- เศรษฐกิจของการประมงขนาดเล็กในระดับประเทศ

นโยบายการพัฒนาองค์กรภายในชุมชนของรัฐ

- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาชนบท
- กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการเชื่อมโยงกับข้อมูลระดับจุลภาค เพื่อให้เห็นว่าชุมชนได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ นโยบายการพัฒนาและโครงสร้างเศรษฐกิจ - สังคม อย่างไรบ้าง ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร วิธีการใช้ทรัพยากร และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-สังคมภายในหมู่บ้าน

ข. ข้อมูลระดับหมู่บ้าน

- การแบ่งงานกันทำในกิจกรรมประมง ในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ดังนี้

กิจกรรม	ประมาณ 30 ปีก่อน		ปัจจุบัน		หมายเหตุ
	ผู้หญิง	ผู้ชาย	ผู้หญิง	ผู้ชาย	
Pre-harvest					
1.					
2.					
Harvest					
Post-harvest					

- การแบ่งงานกันทำในครัวเรือนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ศึกษาทั้งกิจกรรมในฤดูแล้งและฤดูมรสุม

เวลา	กิจกรรมที่ทำ		หมายเหตุ
	ผู้หญิง	ผู้ชาย	
เข้าถึงเที่ยง			
บ่ายถึงค่ำ			

3. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีประมงในแต่ละหมู่บ้าน ในช่วง 30 ปี และการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละหมู่บ้าน ในช่วง 30 ปี

4. ระดับการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง แบ่งได้เป็น 3 ระดับ

- ระดับผู้นำองค์กรชุมชน มีน้อยมาก พบ 1 คน ในกรณีบ้านเจ้าไหม

- ระดับแกนนำขององค์กรชุมชน พบบ้าง ในกรณีบ้านพระม่วง บ้านหนองปรือ และบ้านปากน้ำ

ทำกระจาย

- ระดับการเข้าร่วมในกิจกรรมขององค์กรชุมชน พบว่ามีมากพอสมควรในทุกหมู่บ้านหนึ่ง "องค์กร"

ในที่นี้แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

ก. องค์กรที่มีเฉพาะผู้หญิง ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มออมทรัพย์

ข. องค์กรภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มกองทุนน้ำมัน (บ้านพระม่วง)/กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง (หึ่งปะการังเทียม) กลุ่มน้ำปลา (บ้านปากน้ำทำกระจายและบ้านหนองปรือ)/กลุ่ม อสศ. (บ้านพระม่วง)/คณะกรรมการหมู่บ้าน

ค. กิจกรรมการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อต่อสู้เรื่องที่อยู่อาศัย และเพื่อกำหนดเขตป่าชุมชน (บ้านเจ้าไหม)/กลุ่มประท้วงการปล่อยมลพิษเหมืองถ่านหิน (บ้านพระม่วง)

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มของชาวบ้านมี 2 แบบคือ

- แบบสมัยใหม่ ซึ่งมีการจัดระบบเป็นรูปแบบคณะกรรมการอย่างชัดเจน

- แบบดั้งเดิม เป็นการระดมเครือข่ายญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน

ควรจะศึกษาว่า

- การรวมกลุ่มขององค์กรชุมชนมีลักษณะผสมผสานทั้งสองแบบนี้หรือไม่ และมีผลต่อการมีส่วนร่วมฯ ของผู้หญิงหรือไม่ ผู้หญิงใช้วิธีการระดมคนเข้าร่วมกลุ่มอย่างไร

- นิยามของคำว่า "กลุ่ม" "ชุมชน" และ "กิจกรรม" ของชาวบ้านคืออะไร

- ผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรเป็นใครบ้าง เพื่อพิจารณาเงื่อนไขความแตกต่างทางชนชั้น ศาสนา ผลประโยชน์ กลุ่มเครือญาติ กลุ่มอาชีพ เป็นต้น

5. ควรจะศึกษาลักษณะและการเป็นเจ้าของทรัพยากรและทุนภายในชุมชน ซึ่งเป็นเงื่อนไข พื้นฐานที่นำไปสู่อำนาจการตัดสินใจทางเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงในหมู่บ้าน รวมทั้งศึกษาสายใยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน ระหว่างชาวประมง เด็กแก่ เจ้าของธุรกิจแพปลา จนถึงโรงงานในเมือง

6. ควรจะศึกษาบริบทหรือปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมฯ ของผู้หญิง โดยข้อมูลส่วนหนึ่งจะได้จากการศึกษาเฉพาะกรณีผู้ชายที่ส่งเสริมให้ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในชุมชน ซึ่งจะพบว่ามีการศึกษาดังกล่าวอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน

(2) กิจกรรมที่โครงการฯ ควรจะดำเนินการต่อไป

ก. ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังที่ระบุไว้ในข้อ (1) รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมครั้งนี้นำเสนอให้แก่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อเป็นกระจะกระตุ้นให้บุคคลเหล่านั้นพิจารณาใคร่ครวญถึงอนาคตของชุมชนและองค์กรชุมชนที่พวกเขาปรารถนาจะให้เกิดและแนวทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว แล้วร่วมกันแสวงหาทรัพยากรที่จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการทำงานในแต่ละพื้นที่

ข. รวบรวมข้อมูลเพื่อเขียนเป็นเอกสารนำเสนอประเด็น "บทบาทของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง" เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน ทั้งในระดับนโยบายและชุมชน โดยมุ่งหวังว่า ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนประมงขนาดเล็ก และบทบาทของผู้หญิงในชุมชนประมงต่อไป

ทั้งนี้ ที่ประชุมต่างเห็นพ้องกันว่า การศึกษาประเด็นผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมในบริบทของสังคมไทยนั้น ไม่อาจนำแนวคิดตะวันตก เช่น Eco-feminism มาเป็นกรอบกำหนด นอกจากนั้น สภาพของชุมชนประมงและผู้หญิงในหมู่บ้านชาวประมงไทยยังแตกต่างจากเงื่อนไขที่ทำให้ผู้หญิงอินเดียหรือฟิลิปปินส์ต้องรวมกลุ่มกันต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพชุมชนและผู้หญิงในชุมชนอย่างละเอียดรอบด้านเป็นเบื้องต้นเสียก่อน การประชุมครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการระดมความคิดจากผู้สนใจและมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับประเด็นสตรี ให้มาร่วมกันกำหนดประเด็นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาบทบาทของผู้หญิงในชุมชนประมง ซึ่งยังเป็นเรื่องที่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในสังคมไทย และต่างคาดหวังว่า หากโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้หญิงใน กิจกรรมประมงได้ดำเนินการวิจัยเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ที่เสนอแนะ และมีการร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังเช่นการประชุมครั้งนี้แล้ว จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น และอาจนำไปสู่การร่วมกันสร้างเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยในอนาคตได้อีกด้วย